د یوولسم او دولسم ټولګی لپاره زراعت

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

زغفران

مقدمه : یو قدمی نبات دی چي د رنګ بوی او مزيې له کبله د ټولی دنیا خلک ځان ته را جلب کړي .

زغفران د ډیری پخوا زماني څخه کرل کيږي د کرلو ساخی عبارت دی له یونان ، ترکیه ، اسیا سفید ، افغانستان ، ایران او داسی نور هیوادونو کي رواج لري .

چي بیا وروسته هندوستان ، چین د غرب نه تر هسپانیا پوري مورج شو .

زغفران د نورو نباتاتو په پرتله کمو اوبو ته اړتیا لري او هم د اقتصاد له کبله په نورو نباتاتو اوچت قیمت لري .

د فصل موده یا وخت

په ژمی او منی کی زغفران حاصل ورکوي کوم مهم امراض او افات نه لري .

د زغفرانو تولیدونکي هیوادونه

عبارت دی له ایران په کال کی ۲۰۰ تنه یونان په کال کی ۵،۷ تنه مراکش ۲،۳ تنه ، کشمیر ۲،۳ تنه اسپانیا ۱ تن افعانستان ۴ تنه ، ایتالیا ۱ تن ، او ټوله نړی فعلا ۱۷۰ تنه زغفرانو ته اړتیا لري .

زغفرانو تقریبا لس زره کاله پخوا نوم درلوده د زغفرانو کلیمه عربی ده کوم نومونه چي د زغفرانو په اخیر کی راځي د فارسي ریښه لري زغفران په اصل کی د زیران په مغنا د ګل لاله چي په قیمت د زرا وطلا دي دغه کلیمه د زغفران بدله شوه . په فارسي او ترکی کی ورته زفرون وایي په انګلیسی کی ورته سپټرون وایي .

۸۰ کاله پخوا زغفران د هرات ولایت په تخقیقاتی فارمونو کی کرل کیده په ۱۹۹۱ م کال چي مهاجرین د ایران څخه افغانستان ته راغله نو د هرات په ولایت کی د زغفرانو کرل پیل شو چي په ۱۹۹۷ م کال کی د ډاکار د موسسی لخوا د زغفرانو کرل د پښتون زرغون په والسوالی کی پیل شوه چي په ۱۳۸۱ ه ش کال کی زغفرانو لپاره بازار پیدا شو اولین کنفرانس د هرات ولایت د زراغت په ریاست کی جوړه شوه چي ډیري مثبتی پایلی درلودلې .

د زغفرانو ځمکی اماده کول

د زغفرانو لپاره باید اول ځمکه ژوره قلبه شي بیا ورکی خیواني سره اچول کيږي د هغه څخه وروسته زغفران په دوو موسمونو کی کرل کيږي . چي غبارت د ژمی او منی څخه دي د زغفرانو غوټي لکه : د پیاز د غوټو په شان په ځمکه کی د قطار په شکل کرل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړی غوټۍ د ۵ـــــــــ۷ کیلو حاصل ورکوي . د زغفرانو لپاره شګلنې خاورې موثرې تاميږي . د دوه قطارونو تر مینځ واټن ۲۰ ـــ ۳۰cm وي غوټه باید ۴ ـــــ ۱۰cm ژوره وکرل شي او د دوو بوټو تر مینځ فاصله باید ۱۵ ـــــــ ۲۰cm پورې وي خو نظر په شرایطو وي .

د زغفرانو اقتصادي اهمیت او کټې په لاندې ډول دي

دا چې زغفران یو طبی نبات دی او زراعتی مخصولات یی د دوا په فابریکو کی استعمالیږي د زغفرانو حاصلات په دې وروتې وختونو کی زیات شوي

۱ زغفران ښایسته رنګ لري د انسانانو د اشتها راوستلو لپاره خوړل کیږي .

۲ په ځینو هیوادونو کی د چای پر ځای هم استعمالیږي .

۳ په ځینو فابریکو کی د توکرانو په رنګونو کی کار تری اخیستل کیږي .

۴ په عذایي موادو کی د زغفرانو څخه ګټه اخیستل کیږي .

۵ د عذایي موادو د هضم سبب کیږي .

۶ توخې رفع کوي.

د زغفران نباتی خصوصیات

د زغفران بوټی د څو برخو څخه جوړ شوی چی ریښه ، ساقه ، پانی اړ د ګل څخه عبارت دي . د ګل په وخت کی د ۶ ـ ۹ پورې باریکه پانی لري د ۱ ـ ۴ پورې غوټۍ نیسي چې دغه غوټۍ وروسته پاڼي او ګلونو وظیفه په غاړه لري .چې د هرې غوټۍ پر مخ ۲ ـ ۳ پورې ګلان په بنفش رنګ سره ښکاره کیږي .

د زغفرانو بولونه

غبارت دی له : زیړ زغفران ، بنفشی زغفران ، سپین زغفران ، خړ زغفران ، ښایسته زغفران او خوراکی زغفران .

د حاصل راټولول

کله زغفران ګل وکړي نو په همدې موسم کی د زغفرانو ګلان راټولیږي او فابریکی ته وړل کیږي چی د پروسیس لاندې نیول کیږي او مختلف مواد ور څخه لاس ته راځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسور

یو تیلی نبات دی چی ۳۵۰۰ م کاله مخکی د میلاد څخه مصر کی کرل کیده د تاریخ په اوږدو کی بیا هند ، پاکستان ، امریکا او افریقی ته راوړل شو .

چی د دې نبات په ګل کی کارت مین carthamine کارتمین په نوم یوه رنګه ماده ده چی د رنګ جوړلو په فابریکه کی په کار وړل کیږي .

Meat and oil

د دې وریتې تیل او کنجاره چه په صنعت کی پکار وړل کیږي او د دې وریتې نه ۳۲ ٪ نه تر ۴۰ ٪ پوری تیل لاسته راځی .

د مسورو نباتی خصوصیات

د دې نبات د اصلی ساقی لوړ والی د ۲۰ ــ ۴۰ cm پوری رسیږي ګل یی ټیکلی ته ورته شکل لري دغه ټیکلی د خو ګلانو څخه تشکیل شوی دي . د ګل سیستم ساده دي د ګل رنګونه زیړ ، سور ، نارنجی او سپین شکل لري پاڼې یی ساده شکل لري د ریښو سیستم یی taproot ټاپروټ دي

توافق

دا نبات په هغو خاورو کي کرل کیږي چی د هغوی د حرارت درجه c° ۵۰ ته ورسیږي

د فصل د نمویی موده د ۱۵۰ نه تر ۲۰۰ ورځو پورې رسیږي د تخم کرل په دوه طریقو سره دي یوه یی خطی کرل او بل یی د پاشان طریقه ده .

په ابی ځمکو کي kg/h ۳۰ تخم اچول کیږي تخم cm ۵ ژور اچول کیږي .

د دوو نباتاتو تر مینځ واټن د ۳ cm نه تر ۶ cm پوری او د قطارونو ترمینځ واټن ۵۰ cm وي . د کرلو وخت د خمل د ۱۵ نه تر ثور ۱۵ پورې دي د حاصل اندازه د ابي ځمکی څخه ton/h ۲-۳ او د للمي ځمکي ۱-۱/۲TN/H .

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمر ګلي يا sun flowers سون فلاور

لمر ګلی د ۱۶ پيړۍ نه محکی په امريکا کی کرل کيده چه بيا وروسته هسپا نې ته راوړل شواودغوړيولپاره ورڅخه کار واحستل شو چه نن ورځ يو تيلی نبات په نوم ئي پيژنو

لمرګلی ډير اقتصادي ارزښت لري چه تقريبا د ٪ ۵۰-۴۰ پوري تيل لری کنجاړه يي دپورتين ډيره ښه منبع ده چی حيواناتوته ورکول کيږي. او په ځينی هيوادونو کی دزينتي نباتاتو په حيث هم کرل کيږي

لمرګلی نباتی خصوصيات

علمي نوم يي helian thesuannuos هيلين تيسونوس دی

کورنی نوم يي copmositeae کوم پستيا

نبات يو کلن نبات دی چه د1m نه تر6m پوری لوړوالی لری اوقطر يي د 2cmنه تر 5cmپوری رسيږي

ګلي ساحه يي دhead هيډ په نوم سره يادی ی پاڼي يي ساده شکل لری او د ګل سيستم يي مرکب دی ريښيtaproot ټاپ روټ دي ودی نبات تيکای په دوه ډوله دی چي عبارت ۱ tubular تيو بلر

۲ disk ډسک

شکل لری چي هر ګل يي يوتخم توليدوی چي دachene اچين په نوم سره يادېږي tubular تيو بلر او disk ډسک قطرونه يي د ۸ سانتی متر نه تر 60cm پوري رسږي د ګرده افشاني سيستم يي crossbollination کراس پولينشن دی لمرګلی په سهار کی شرق حواته او په مازيګر کې غرب حواته مايله وی چه دغه عمل د neutation نيو تيشن په نوم سره ياديږي

توافق

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو واريټي د commandarپه نوم سره ياديږي چې دبحر د سطحې نه 1800m پورته هم کرل کيږي دغه ورتې ديو هکتار ځمکې څخه 1455kgحاصل ورکوي په هغه ځايو نو کې چې لمر ګلى کرل کيږي چه په هغه ځاى کى غنم جور او داسې نور نباتات هم کرل کيږي

ځمکه بايد اول ښه واړول شي قطارونه بايد شمال او جنوب ته جوړ شى د قطارونو تر مينځ واټن د 60 نه تر 70 cm پوري وي د دوو نباتاتو ترمنځ واټن بايد 30 نه تر 40cm پوري وي تحم بايد 5 نه تر 7cm پوري ژور وکرل شى په يو لاى کى 4 نه 5 دانو پوري تحم واچول شى محکې دکرلو نه تحم 24 ساعته په اوبو کى واچول شى په يو هکتار ځمکه کى بايد12 نه تر 14kg تحم واچول شى دکيمياوي سرو استعمال 100kg يوريابايد په يو هکتار کى واچول شى اوD.A.P 100kg بايد ورکې واچول شى .

کله چه نباتات 20 نه تر 25cm پورى ورسيده او له اوبه ور کول کيږي کله چه نباتات غټ شى دوهمه ځل اوبه ورکول کيږي دريمه اوبه کله چې ګل ته ورسيده او نور هر 10 ورځ بغد اوبه ورکول کيږي

شولى يا وريجى

د ډيرى پحوا زمانى راهيسى شولى زمونږ په هيواد کى کرل کيږى

اودغه علاقه جاتو يو برحه جوړه وي شولى ننګرهار،کنړ،لغمان،بلخ،دهيواد په نورو سيمو کى کرل کيږي چې شولو فصل کافى اوبو ته ضرورت لري او د 90-150 ورزځو کى شولو فصل څخه حاصل لاس ته راځى شولى دوه ډوله دي

1 مينى وريجى

2 غټى وريجى

زمونږ په هيواد کى محلى ډولونه عبارت دي له باره،لونګينى،پشيدى،اوصدرى وريجوڅخه عبارت دي حو په دي ورستى وحتونو کى ځينى وراتى ګانى دحارجى هيوادونو څخه را معرفى شوى چې په 1379 کال کى سوات دوه غټى وريجى بغلانى 98 مينى وريجى افغان 28 او کندوز مينى وريجى بسمتى 358 دغه وراتى ګانى لاس لاندى نيول شوى او ښه نتيجه يې ور کړى ده شولو لپاره اول قو ريه جوړيږى په قوريه کى بزعلى روزل کيږى اوله هغى څخه وروسته بيا اصلى ځاى ته وړل کيږى شولو دکرلو لپاره اول بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکه هواه شی اوپه اوبو کې منداؤو (غابنور) وشی دهعی څخه وروسته بیا بزغلی انتقالؤو البته ځمکه باید هواره اوبه شوی وي او د 10-4 بویسی یعنی یوه ګیډۍ ورڅخه جوړیږي اوبیا د قطار په شکل کرل کیږي دشولو دبوټو ترمنځ واټن د تجروبو له مخی د 30-10 سانتی متره ډیره ښه نتیجه ورکوي

شولو لپاره کیموي سرو استعمال

شولو لپاره نایتروجني سري او فاسفورس لرونکی سری ډیري ګټوري دي

شولو دکرلو وحت

تجر بو او څیړ نو ښودلی ده چې هعه شولی چه دچنګاښ د 15-5پوري وکرل شی ډیره ښه نتیجه ورکوي البته په ننګرهار کی بلح او نورو ولایتونو کی د غبر ګو لي 26-1نیټی پوری دشولو دنیال مناسب وحت تاکل شوی دی

په شولو کی زیات امراض لیدل کیږي چې اکثه بکتریاوي او پنګسی ناروغی مینځ ته راوړي چې غبارت دي له بلاست blast سرحی rostساقی چینجی اوداس نوری ناروغی هم مینځ ته راځی چې دا ناروغی په حاصل باندی منفی اغیزی اچوي باید د دی ناروغی څخه مخنیوی وشي

شولو خړوبول

شولی ډنداوبو ته ضرورت لری اودهغه نباتاتو له جملی څخه دي

چي دان ایروبیک په ډول حیل تنفس او ودي ته دوام ورړ کوي

شولی دوامداره اوبو ته اړتیا لری حو په احره کیچي دانه پوره کړي

اوبه په کمیدو او یا قطع کیږي پس دوچیدو وروسته ربیل کیږي

شولی د قوری نه تر پخیدو پوری ډنډ اوبو ته ضرورت لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

می mung bean

مۍ چې په انګلیس ژبه کی ورته مونک بین ویل کیږي غلمی نوم ئې غبارت دی له phaseolus-oureus فیزولس اورس اوکورنی نوم ئې لوګو مینس logominousaea مۍ په دوه ډوله دي چې توری او شنی می ددي بل اصلی رځای نمايي جنبی اسیا ښودل شوی ده حو په افریقا کی هم کرل کیږي زمونږ په هیواد کی د مۍ کرل لپاره مناسبی سیمی غبارت دي له هلمند کندوز لغمان کنړ ننګرهار پروان تحار کپیسا قندهار او داسی نوری سیموکی ډی ښه توافق لری می دخپلی ودي لپاره ډیری ګرمی هوا ته اړتیا لري چې مناسبه تودوحه 28-30 ده

میو دکرلو طریقه

مۍ پهدوه طریقو سره کرل کیږي دکتار طریقه دپاشان طریقه

A دکتار طریقه :دمیو دکرلو لپاره ښه او غوره طریقه ده د دؤو قطارونو تر منځ

واټن باید 30cmوي اودبوټوترمنځ واټن 100cm سانتی متره وي پدی طریقه کی

دهرزه بوټوکنترول اود حاصل راټولوکی اسا نتیا رامنځ ته کیږي

Bپاشان طریقه : دپاشان طریقه یوه ډیره اسانه اوساده طریقه ده چې د ډیرو کلونو راهسی کارول کیږي حو ځینی ستو نزی لری لکه دکرنیزو غملیو حاصل راټو لول دوا شیندل دهزره بوټوکنټرولاوداسی نور حو کله چې مونږبی حر کاوه کرو نو دهغی لپاره اول ځمکه ښه ژوره یو یا دری ځله اوبه کیږي او بیا وروسته پکی می کرل کیږي البته په هغه سیمو کی چې اوبه ن لری مۍ دجواروسره شریکی همکرل کیږي چې په یو وحت کی دځمکی څخه دوه فصله احستل کیږي اوله بلی حوا دځمکی حاصل خیزی سبب کیږي

کیمیاوي سري

په عمومی صورت سره مۍ نایتروجن لرونکو سرو ته ضرورت نه لري خو بیا هم په ډیره کمه اندازه نایتروجن لرونکی او فاسفورس لرونکی سرې د کرلو په وخت کی اچول کیږي چې ډیره ښه نتیجه ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مې ناروغي

د میو نباتات دری قسمه ناروغي لري چې غبارت دی له : پنګسی ، بکتریاوي او ویروسی علایم لکه د بوټو وچیدل ، د میو سپنکی د پانو د ټکی ناروغي او داسی نوري دی د دی ناروغی کنټرول لپاره باید مخکي دوا پاشي او خشرات وژونکی استعمال شي .

د میو غذائي ارزښت

مې اکثرا په افعانستان کی یو ډول حواړه دي چې ډیر خلک د میو دانی پخوي او د ډوډی سره یوځای حوړل کیږي همدارنګه د میو داني په وریجو کی هم اچول کیږي او بیا ځینی خلک یی د دالو په شکل پخوي . چی د میو د دالو په نامه یادیږي د میو خواړه ډیر ګټور او مفید دی ځکه چی د پروټین مقدار ۲۲ــ ۲۴ پوری لري او په ډیره اسانی سره هضمیږي په غربی او نورو هیوادونو کی زیاته ګټه ورځخه اخستل کیږي می یوازی د انسانانو لپاره عذائی ارزښت نه لري بلکی د حیواناتو لپاره یوه عذا ده لکه د میو د پانو ځخه په ژمي کی حیواناتو ته خوراکه برابرول چی حیوان ګرم ساتي . د میو پاڼی او ریښی د ځمکی د حاصل حیزی سبب کیږي . چی دی عمل ته ګرین مورننګ Green manuring هم وائي

د میو په ریښو کی یو ډول عوټی دی چی د Nudeles نوډیلس په نوم یادیږي .

چی د هوا ځخه ازاد نایتروجن په ځمکه نصبوي د میو د حاصل اندازه د افعانستان په اکثرا سیمو کی 380__350 کیلو ګرام حاصل د یو جریب ځمکی ځخه لاس ته راځي .

مې په اکثرا شګلینو یا لوم sandy loom خاورو کی ښه نتیجه ورکوي .

په هغو ځمکو کی چی مالګینی او جبه زاره وي می ښه نتیجه نه ورکوي . او د کرلو سپارښتنه یی نه کوو او می په دوه موسمونو کی کرل کیږی چی په عمومی ډول په اوړی کی کرل کیږی مګر په ځینو سیمو کی په پسرلی کی کرل کیږي په جلال اباد کی د جوزا میاشت کی کرل کیږی او په نورو ولایتونو کی د سرطان ۱ ــ ۱۵ نیټي پوری کرل کیږي

د تخم اندازه یی اصلاح شوی تخمونه ۵ــ۶kg کیلو ګرامه په یوه جریب ځمکه کی اچول کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمباکو (Tobacoo)

تمباکو ډیر پخوانی نبات دی اصلی منابع یی غرب ، مکسیکو او امریکا ده په ۱۴۸۲ م کال کی په کیوبا کی کولمبوس او د هغو ملګرو لومړي ځل لپاره سګریټ جوړ او وي څکول .

د تمباکو کلیمه د هندی او امریکای کلیمو څخه جوړه شوی ده Tobago تمباکو په نوم سره یادیږي او یا دا ده چې د Tobacoo تباکو اخیستل شوې چې وروسته دا کلیمه په انګلیسی ژبه واړول شوه چې د Tobacco تمباکو په نوم سره یادیږي . دانبات په ۱۵۳۵ م کال مخکی هسپانې ته راوړل شوی وه او تجارتی نوم یی پیدا کړ په ۱۵۶۰ م کال فرانسی ته راوړل شو چې د فرانسی د سفیر نوم هم لري jean nicote جان نیکوټ په نوم یادیده په تمباکو کی یوه فعاله ماده شته چې د nico tiane نیکو تین په نوم سره یادیږي .

د تمباکو څخ په صنعت کی سګریټ ، نصوار، سیګار او چیلم کی کار اخیستل کیږي .

د تمباکو خصوصیات

د تمباکو علمی نوم Nicotianetabcum نیکو تین تباکوم او کورني نوم یی سولانوسیا Solanoceae دی تمباکو یو کلن نبات دی د پانی اوږدوالی د ۳۰ ـــ ۶۰ سانتی متر پوری رسیږي . او په یو نبا کی د ۸ نه تر ۲۵ پوری پانی شته . د دې نبات لوړ والی دې ۱۲۰ ـــ نه تر ۱۸۰ سانتی متره پوری رسیږي . د دې نبات په پانو کی مختلف مواد شته لکه نایتروجن ، نیکو تین ، تیزاب ، کلسیم ، مګنیزیم ، معدنی مواد او داسی نور دې ودی نبات ګل perfect incomplete پرفیکټ این کومپلیت دې د ګلانو ګرده افشانی self-pollination سیلف پالونیشن او cross pollination کراس پالونیشن دی د دې نبات یو کیلو 1kg تخم تقریبا یولس زره دانې کوي .

کرنیزي عملي

1 د ځمکی اماده کول

2 د قورې جوړول ، قوره باید 2x3m د یو هکتار ځمکی لپاره جوړه شي بزغلی د 6 نه تر 12 هفتو پوری په قوره کی پاتی شی کله چی د بزعلی لوړوالی 15cm ته ورسیږي باید بیا پټی ته انتقال شي د دوو جیو چو ترمینځ واټن د 60 __70 cm پوری دوه بوټو تر مینځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

واټن 20cm___25cm پورې په یو هکتارځمکه کې د 45000 نه تر 90000 پورې بوټې باید وي .

د کیمیاوي سرو استعمال

100kg یوریا 100kg D.A.P او 70kg پوتاشیم سلفاید دغه فصل د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کې رسیږي او کله چې د دې نباتاتوپاڼې زیړې یا نصوارې شی نو وایو چې نباتات پخه شوي دي د 2 نه تر 4 ورځو پورې کله چه مونږ نباتات وریبو پاڼې په خپل ځای پریدو چې وچې شي .

ساییبن Sey been

ساییبن د اسیا څخه سرچینه اخلي او په چین کې ۲۸۳۸ کاله مخکې b__c کرل کیده چې د ساییبنو وحشی ډولونه په منجوریا او کوریا کې شته چې په چین کې د تاتوس په نوم یادیږي

ساییبن د یوې جاپانی کلیمی څخه اخیستل شوی چې د شو Shoyu په نوم سره یادیږي . دا نبات په 17 پیړی کې اروپا ته او په 18 پیړۍ امریکا ته راوړل شو . چه نن ورځ امریکا د ټولې نړۍ د ضرورت وړ ساییبن 75% امریکا پوره کوي . زمونږ هیواد په داخل کې ساییبن د څو کلونو راهیسې په تحقیقاتی فارمونو کې کرل کیږي .

ساییبن مختلف عذائي مواد لري لکه پروټین 40% ، شحم 21% ، کاربوهایدرتونه 34% ، مغذنی مواد 5% لري .

د ساییبنو عمده تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له جاپان ، چین ، امریکا ، اندونیزیا او پوانی شوري .

نباتي خصوصیات

د ساییبنو کورنۍ نوم ګلائنس مکس Glycinemax او د کورني نوم یې لیګومنیسیا legumeinoceae دا نبات یو کلن نبات دی او لوړ والی د 90cm نه تر 120cm پورې رسیږي . پاڼې یې مرکزي شکل لري یعنې compound کمپاونډ شکل لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګل يې په مکمل ډول دی perfect incomplete پرفيکټ اينکمپليټ او ګرده افشاني يې self-pollination سلف پالونيشن ده د ګل رنګ يې سپين دی او په هر پله کې د 2 نه تر 5 پورې تخمونه شته .

د تخم رنګ ئي زيړ او نصواری دی د ريښي سيستم ئي Toproot ټاپ روټ دي او ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي . شنه کيدو څخه 8 يا12 ورځي وروسته د دې په ريښو کی بکترياوې مينځته راځی چی دغه بکترياوې ازاد نايتروجن په ځمکه کی نصبوي .

ښه وريتي هغه وريتي ده چې څو خوصه لري .

1. د پخيدو وخت يې کم وي .
2. د چپه کيدو سره بايد مقاومت وکړي .
3. د ناروغی په مقابل کی بايد مقاومت وکړي .
4. د تندې سره بايد مقاومت وکړي .
5. د لږ ځمکی نه بايد ډير حاصل لاسته راشي .

کرنيزې عملیې

1. ځمکه اماده شي .
2. ځمکه بايد د کرلو څخه مخکې ښه اوبه شي .
3. د قطارونو ترمينځ واټن بايد 60cm نه تر 90cm پورې وي . د دوه بوټو تر مينځ واټن د 20cm نه تر 25cm پورې بايد وي . تخم بايد 5cm ژور وکرل شي . په يو هکتار ځمکه کی بايد د 45kg نه تر 65kg پورې تخم واچول شي .

د کيمياوي سرواستعمال

د 14kg نه تر 7kg نايتروجنی سرې بايد واچول شي او د 34kg نه تر 45kg پورې پوتاشيم سلفايد سرې واچول شي.

ګنی sugarcane شوګرکن

ګنی د پيداينت له نظره په هندوستان کی پيداشوي او بيا چين ته راوړل شوی دی. چې 760 کاله مخکې د ميلاد څخه د ګنی څخه شکره لاسته راغلې ده .

د ګنی اقتصادي اهميت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنی د نړۍ د شکرې یوه عمده برخه تهیه کوي د ګنی تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له هند ، امریکا ، برازیل ، فیلیپن ، اسرائیل ، جنوبی افریقا او داسی نور هیوادونه .
په ننګرهار او لغمان کی د ګنی وریتی ګانی کرل کیږي د ننګرهار قند فابریکی لپاره خام مواد 65% د دولتي فارمونو څخه راوړل کیده او 38% د محلی بزګرانو څخه لاسته راوړل .

د ګنی نباتي خصوصیات

ګنی څو کلن نبات دي د ګنی علمی نوم Sakurum سکروم او کورنۍ نوم یی Graminceae ګرامنسیا دي . د ګنی اکثرا وریتی Hybride هایبرید دي د ګنی کروموزمونو شمیر 48 نه تر 150 پورې رسیږي .
د ګنی لوړ والی د 2 نه تر 6m مترو پورې رسیږي په ګنی کی د 5 نه تر 50 پورې بندونه شته دي او قطر یی 2.5 نه تر 7.5 پورې رسیږي . د پاڼو اوږدوالی یی تقریبا 2m ته رسیږي . د ګل سیستم یی Panicle پینکل دی او د ګل لوړ والی یی د 20cm نه تر 60cm پورې رسیږي او هر ګل د دوه متخویله پاڼو په واسطه احاطه شویدي .

د ګنی ځیني دولونه د وخت په اړه

Larly Sugarcane ایرلی شوګرکان په 8 میاشتو کی پخیږي .
Medium Sugarcane میدیم شوګرکان په 12 میاشتو پخیږي .
Late Sugarcane لایټ شوګرکان په 24 میاشتو کی پخیږي .
ګنی ګرم موسم خوښوي د 27 نه تر 38c° درجو کی وده کوي په ګنی د هرزه بوټو کنترول د ځینو کیمیاوی درملو په واسطه لکه T.C.P. ،2.4.D ،2.4.S.P او د بیورون Biuron څخه عبارت دي .ګنی تقریبا په اوسط ډول 17 ځلې اوبه ځکي .

په ګنی کی ځیني ناروغی

یوه ناروغی Brownspot براون سپوټ نسواری ناروغۍ ده دا ناروغی په لغمان او ننګرهار سیمو کی زیاته ده . Red Root د ګنی ریښو کی چه ریښی سرې کیږي Smut سمټ دا ناروغی په ساقه کی او پاڼه کی جه سور رنګ داغونه غوره کوی او باالخیره نبات له مینځه ځي .

د ګنی لپاره د خاوي انتخاب

Sandyloam ساندی لوم او Clayloam کلي لوم دغه خاورې د ګنی لپاره مناسبې دي .

د ګنی کرنیزي عملي

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د ځمکې اماده کول غضوي سرې اچول .
2. کيمياوي سرو اچول .

د هيواد په شرايطو کی د دوه قطارونو تر مينځ واټن 90cm نه تر 120cm پورې او د دوه نباتاتو ترمينځ واټن د 20cm نه تر 30cm پورې وي .
او د ګنی لښتې بايد د 5 نه تر 20cm پورې ژورې وکرل شی .
او د لختو اوږدوالی بايد د 30 نه تر 40cm پورې وي .
په ننګرهار کی د حوت د 15 د حمل تر 15 پورې د ګنيو د کرلو وخت وي .

په ګنی کی د کيمياوي سرو استعمال

Urea/H DAP/H-175 175kg ، $140k_2$ So4/H پوتاشيم سلفايد سرې بايد واچول شي .

چغندر Sugar Beet شوګر بيت

چغندر د تقريبا 1000 کاله مخکې د ميلاد د مخه هم کرل کيده او اصلی ځای مديترانه بنودل شوي دي او په 1747 م کال د يو الماني عالم وويل چې کوم مواد چې په ګنی شته په چغندر کی هم شته دی د چغندر څخه د شکره ويستلو فابريکه په 1802 م کال کی په مرکزي اروپا کی جوړه شوه .
په چغندرو کی د قند فيصدي د 7.5 څخه تر 17% پورې يو فرانسوي عالم زياته کړه چې باالخيره دغه فيصدي د ګنی سره په 1880 م کال کی برابره شوه په 1319 ه کال کی په افغانستان په بغلان په ولايت کی د قند يوه فابريکه جوړه شوه .
چغندر درې برخې لري
1. Crawn کرونا (پاڼی)
2. Neek نيک (غاړه)
3. Root روټ (ريښه)

1 د چغندرو پاڼې د Silage سليج په شکل د حيواناتو لپاره ورڅخه کار اخيستل کيږي .
2 Mousees موسيسز : عبارت د شکری د استعمال د عملي څخه لاسته راځي او مغذی مرکبات زيات لري نو له همدې کبله قوي او ښه غذا ده چې د حيواناتو لپاره په دې کی 20% اوبه ، 60% قندونه ، 10% منرالونه موجود دي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

3 Beet Pulp بیټ پولپ: دا هغه مواد دی چه وروسته د شکري د استخصال څخه لاسته راځي .
4 د چغندرو کنجاړه : دا د چغندرو د رسوب او فلتر کولو عملی نه وروسته پاتی مواد دی او په دې کی نایتروجن ، فاسفورس او پوتاشیم موجود دي او د خاورې حاصل خیزي او د اصلاح لپاره په کار وړل کیږي.
د چغندرو تولیدونکی هیوادونه
غبارت دی له امریکا ، فرانسه ، المان ، پولیند ، ایتالیه ، انګلستان ، هند او داسی نور .

د چغندرو نباتی خصوصیات

د چغندرو علمي نوم بیټاویل ګراس Beta Valgaris او د کورنی نوم یی چینوپوډسیا Chenopodiaceae چغندر علفي او دوه مشیمه نبات دی چی ګلان ئې perfect فرفیکټ دی ولې Carola کروله نلري نو د دې امله incomplete انکمپلیټ دي.
د کلیکس شمیر ئې 5 ته رسیږي او 5% تانیت او 5% د تزکیر الي لري .
ویلګاریس سپیشز Valgaris species په څلورو ګروپونو ویشل شوي دي .

1. شوګربیټ Sugar beet
2. ګادرن بیټ Garden beet
3. منګل Mengels Beet
4. لیف بیټ Leaf Beet

چغندر یو کلن او هم دوه کلن نبات دی کله چی چغندر د تخم په حاطر کرو 6 هفتی وروسته د ګل ساقی مینځته راځي . او ګلان تشکیلوي چی ګلان اګری ګیټ Aggregate شکل عوره کوي . چی تخم ئې سید بال Seed Ball په نوم سره یادیږي . او په هر پلی کی د 2 نه تر 5 پورې تخم او دانی موجودی وي .
کله چی د قند په حاطر یی کرو نو چغندر یو کلن نبات دی او ګرده افشانی د باد او باران په واسطه ترسره کیږي .

د چغندرو وریتي ګاني

a. ښه وریتي هغه وریتي ده چی د ناروغی په مقابل کی مقاومت وکړي .
b. ښه وریتي هغه وریتي ده چی د حاصل اندازه یی زیاته وي .
c. ښه وریتي هغه وریتي ده چی په لومړی کال کی د ګل حاصیت ونه لري .
d. ښه وریتي هغه وریتي ده چی په سیمه کی باید ښه توافق وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

e. ښه وریټي هغه وریټي ده چی د قنديږ موادو فیصدي یی زیاته وي .

د چغندرو توافق

ځینې عوامل باید په نظر کی ونیسو د وریټي په انکشاف او د قند په تجمع کې اعیزمند وي .

1. د خاورې حاصل حیزې حاوره باید حاصل خیزه وي عضوي مواد ور کې زیات وي .
2. خاوره باید سایندي لوم وي Sandy loam وي .
3. چغندر د تود موسم نبات دي او د تیغ وهلو لپاره $15C^{o}$ حرارت ته ضرورت لري .
4. د لمر وړانګې په چغندرو کیفت او کمیت باندې اغیزه کوي .
5. طبعتا چغندر ډیرو اوبو ته ضرورت لري خو د هغو سیمو اوربشت اندازه باید 45cm وي ځکه چی زیاتو اوبو ته ضرورت لرې .

د چغندرو کرنیزې عملیې

1. د ځمکی خاصل خیزه باید زیاته وي .
2. د خاورې ساختمان باید اصلاح شي .
3. هرزه بوټې باید کنټرول شي.
4. د ناروغې او خشراتو مخنیوي باید وشي .
5. ځمکې اماده کول .
6. د کرلو وخت او طریقې .

وخت ئې د حوت د 15 نه تر حمل 15 پورې دی د تخم شنه کیدو لپاره 7_6c^{o} درجو خرارته ضرورت دی . زمونږ په هیواد کې 20kg Seed/h اچول کیږي .
تخم باید کرلو څخه 24 مخکې په اوبو کی واچول شي . 4 دانی تخم باید په یو ځای کی واچول شي . د دوه بوټو تر مینځ واټن باید 20cm وي . د دوو قطارونو تر مینځ واټن باید 60cm وي .

په چغندرو کې کیمیاوي سرو استعمال

- 175kg DAP/H
- 175kg Urea/H
- 140kg k2so4/H

په چغندرو کی د هرزه بوټو کنټرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. کله چې چغندر شنه شي د هغي د شنه کيدو څخه وروسته لومړي خشاوه ترسره کيږي .
2. دوهمه خشاوه د لومړی څخه 15 ورځې وروسته ترسره کيږی .
3. او دریمه د دوهمي څخه 20 ورځې وروسته ترسره کيږي .

په چغندرو کې د کيمياوي درملو استعمال طريقې

مخکې د کرلو نه د کيمياوي درمل استعمال د پری پلانټ هار بساید pery plantin Herbicide P.P.H پری پلانتين هاربيسيد چه دغه درملونه غبارت دي ډايوډ Diuade فيريزون pyrazon دا هغه دي درملونه دی چې وروسته د کرلو نه استغماليږي .

پري ايمرجنس هربيسايډpery emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت لکه T.C.A او پسټ ايمرجنس هربيسايډ past emergence herbicide چه دغه درملونه غبارت دی لکه Bar ban .

د چغندرو حاصل راټولول

1. کله چې چغندر ورسيده Crown يا پاڼې برخه ورڅخه پری کوو او څو ورځې په ځمکې کی پريږدو .
2. چغندر د ځمکی څخه راوباسو او فابريکی ته يې وړو .
3. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه د چغندر پريمنځ کيږي .
4. د مخصوصو ماشين الاتو په واسطه ور څخه شکره لاسته راځي .

کچالو Potato

کچالو د پيداينبت له پلوه په جنوبی امريکا کی پيدا شوي چه هغه هيوادونه غبارت دی له پوليد ، چلي ، پيرو او داسی نور. په 1537 کال کی هسپانيه ته راوړل شو په مکسيکو د 40 څخه زيات کچالو موندل کيږي . افغانستان ته د امير عبدالرخمن خان په وخت کی راوړل شوي ده .

د کچالو اقتصادي اهميت

دا نبات د عذائي موادو له نظره د 65 څخه تر 80% پورې نشايسته لري .
پروتين V.C او $V.B_1$ او $V.B_2$ هم لري .
د کچالو نباتي حصوصيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کچالو کورنی نوم سولانوسیا Solanceae سولانوم او علمي نوم یی سولانوم ټیوبروسوم Solanum Tuberosum دي . دا نبات یو کلن دی او ځانګي یی د 30 نه تر 60cm پورې لوړیږي .

د ګلانو سیستم ئې perfect and complete پرفیکټ اینکمپلیټ دی د تانیث الې 5 دی او د تذکیر الې هم 5 دی .

د کچالو عده د Tuber ټیوبر په نامه یادیږي . د ځمکې لاندي متحوله ساقه ده .

د کچالو توافق

کچالو د سوړ موسم نبات دی او د خاورې تودوخه ئې باید 24C° وي او د خاورې ډول ئې باید لوم loam یا سنډی لوم sandy loam وي زموږ په هیواد کی تقریبا د 50 څخه زیاتی وریتي ګانې موجودې دي .

موخي Mukhi ، چندر chander ، کوفري Kufri ، کوفری لوکر kufri lovkar دی .

او تر ټولو ښه وریتې چندر موحی chander mukhi ده چې تقریباً د 45-30 tan/h حاصل کوي .

د کچالو د حاصل زیاتوالی عوامل

1. د اصلاح شوی وریتي ګانو استعمال .
2. د کرلو ښه طریقه په کار وړل .
3. د اوبو څخه په ښه طریقه استعفاده کول .
4. د کافي مقدار سرې استعمال .
5. د امراضو او خشراتو څخه مخنیوي کول .

د کچالو کرنیزې عملې

د ځمکی اماده کول : ځمکه باید شګلنه یا لوم یا سنډی لوم وي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 90 څخه تر 100cm پورې وي . او د نباتاتو تر مینځ واټن باید 20 تر 30cm پورې وي . د جیوچو تر مینځ فاصله د 5 نه تر 20cm پورې ، او د ځمکی درجه یی د 12C° وي او د خاصل موده یی د 3 نه تر 4 میاشتو په بر کی نیسي .

د کچالو تخم انتخاب

a. د کرلو وړ کچالو باید د 50 نه تر 60gr وزن ولري .
b. د امراضو خشراتو څخه باید پاک وي او هر کله چه مونږ کچالو پرې کوو باید د سرسین seresan 500gr کیمیاوي درمل ور سره یوځای کوو .
c. کرل کیدونکی کچالو باید ټوټه شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

d. په یو هکتار ځمکه باید 875kg کچالو وکرل شي .
د کیمیاوي سرو استعمال
175kg / h d-a-p ، 175kg / $k_2{}^s{}_d4$ ، او 220kg Urea /h واچول شي .
او د یو هکتار ځمکی څخه د کچالو اندازه 30 نه تر 60tan/h ده .

ابیاري :

هغه ځمکه چی کچالو پکي کرل کیږي باید د 50 نه تر 60% پورې اوبه ولري . او هر 12 ورځو کی باید کچالو اوبه شي .
د کچالو د راټولو او ذخیره کولو لارې چارې
مخکی د کچالو د رایستلو څخه 15 ورځی وړاندې باید د کچالو ساقې غوځې شي چې ګڼې په لاندې ډول دي .

a. د کچالو پخیدنه په چټکه کیږي .
b. د غیری عادی خالت څخه راژغورل کیږي .
c. د کچالو پوټکی غټیږي .
d. د نارو غی مخنیوی کوي .

که چیرې کچالو د ډېر وخت لپاره ذخیره کول غواړو . لاندې کیمیاوي درملونه باید ورباندی ووهو .
2,4,S,I,P او C,I,P,I
په کچالو کی د عذائي موادو فیصدي
اوبه 79% ، منرالونه 1% ، شحم $\frac{1}{2}$% ، پروتین 2% ، کاربوهادیدراتونه 4% او همدارنګه لاندې ویټامینونه لري .
V.B$_2$, V.B$_1$, V.C , V.D

جوار Coran

جوار د پیدایښت له نظره په جنوبی امریکا کی مینځته راغلی دي .
چه هغه هیوادونه عبارت دی له : پیرو ، چیلي ، او پولیو څخه د کرلو د تاریخ له مخي جوار د نړی په مختلفو هیوادونو کي لکه : اروپا ، افریقا او داسی نور هیوادونه کی میندل کیږي .
په 1492 م کال کی د امریکا کاشیفانو یو ګروپ دغی سیمی ته ور داخل شو چی وروسته جوار د یو کرنیز نبات په توګه ونومول شو . د دې ګروپ مشر کرستف کولمب نومیده چه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابوتی بیا د مایز mais په نوم سره یاد کړ هغه وریتي ګاني چې زموږ په هیواد کی موجودی دی او د نورو هیوادونو څخه لکه : پاکستان څخه راوړل شوی دی او زموږ د هیواد په ځینو سیمو کی توافق حاصل کړی هغه وریتي ګانې غبارت دي له :

1. شاهین sahen

دا وریتي په 1984 م کال دغه وریتي مینځ ته راعلی ده دغه وریتی نوره پخیدونکی ده او سپین رنګ لري . او د ننګرهار په ځینو لوړو او جیګو منطقو کې ئې توافق حاصل کړي دی . او د حاصل مینځینی اندازه ئې 400kg/h ده .

2. اغظم Azam

دا وریتي په 1983 م کال کی مینځته راغلی ده او د دي وریتی رنګ سپین دي مینځینی لوړوالی لري چې په هغو ساخو کی کرل کیږي ور کی اوبه کمې وي او د حاصل اندازه 5500kg/h ده .

3. کسان kissan

دا وریتي په 1990 م کال کی مینځته راغلي ده د دې وریتی لوړ والی مینځینۍ دی او اوسط موده کی خپل نمود سرته رسوي دغه وریتي په هغو سیمو کی توافق حاصل کړي کوم ځای کی چې زیاتی اوبه وي د حاصل اندازه ئې 6000kg/h ده .

4. د سرحد sarhad سپین جوار

دا وریتي د زیړو جوارو سره کراس شوی ده چی په 1996 م کال کی مینځته راغلی ده او په 110 ورځو کی پخیږي . د حاصل اندازه یی 5500kg/h ده .

5. احسان Ahssan سپین جوار

دا وریتی د سرخد سپنو جوارو سره کراس شوی ده او تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . دغه جوار خواږه جوار دي د حاصل اندازه ئې تقریباً 7000kg/h ده .

6. سرحد زیړ جوار sarhad

دا جوار تقریباً په 100 ورځو کی پخیږي . او په 1971 م کال کی مینځته راغلی دی د دې جوارو دانی اوږدی دی او دغه جوار د قتار په شکل کرل کیږي قد ئې 2m نه تر 5m ته رسیږي .د ده حاصل اندازه د 8000-7000kg/h ده .

په نړی د جوارو تولیدونکی هیوادونه

په نړی کی د جوارو تولیدونکی هیوادونه عبارت دی له : امریکا ، چین ؤ هند ، ارجنتاین ، برازیل ، کولمبیا ، فرانسه ، جنوبي افریقا او داسی نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جوارو نباتي خصوصيات

کورنۍ نوم ئې ګرامينسيا Graminecea ، او علمي نوم ئې ميديکا maydcae دي د جوارو بندونو تر مينځ واټن د6 نه تر 20cm فرق لري . او د ساقې لوړ والی د 2 نه تر 5cm پورې وي او په ځينو حالاتو کې د 8 پورې هم رسيږي . د ساقې پنډ والی يا زحامت ئې 3cm ته رسيږي او پاڼې بليډ blade په نوم ياديږي او د پاڼو اوږود والی يې د 30 نه تر 80cm پورې رسيږي . او د پاڼو شمير ئې 12 نه تر 18 پورې رسيږي . کله چې پاڼې راتاوې شي د تبخير څخه مخنيوي کوي . د جوارو لومړني ريښو شمير د 3 نه تر 5 پورې رسيږي . او د ثانوي ريښو شمير يې د 15 نه تر 20 پورې رسيږي .

ګل سيستم ئې

نارينه ګلان د نبات په پورته برخه کې او ښځينه ګلان د نبات په ښکته برخه کې موجود وی نارينه اله ئې د سليک salk او ښځينه اله ئې اير ear په نامه ياديږي .

او ګرده افشانی ئې يې کراس پولينيشن cross pollination دي .

د جوارو توافق

جوار په عمومي ډول سره د بحر له سطحې څخه 3000m پورته توافق حاصل کړي دی . د جوارو شنه کيدلو لپاره 20 نه تر 30C° حرارت ته ضرورت دي .

د جوارو د عذائي موادو استعمال او د کرلو ساحې

په پدې وروستی کلونو کې د جوارو ساحې او مصرفونه زيات شوي دی چې په موجوده وخت کې تقريباً په 40 هکتاره ځمکه باندی کرل کيږي . چه د دې څخه د حاصل اندازه 468m.ton ميليونه ټنه ده .

د جوارو ابياري

دا چه جوار يو کلن نبات دی نو د خپلې ودې لپاره زياتو اوبو ته اړتيا لري . که چيرې د ګل په وخت کې جوار دوه ورځې تنده وکړي 22% حاصل ئې کميږي .

جوارو ته اوبه ورکول د شنه کيدو څخه 10 ورځې وروسته دوهمه اوبه د ساقې په وخت کې ورکول کيږي . دريمه اوبه د شتې يا توقه يا ear په وخت کې ورکول کيږي .

څلورمه اوبه د ګل په وخت کې او پنځمه اوبه د شيرې په وخت کې يا دانې په وخت کې شپږمه اوبه د پخيدو په وخت کې او نور هره لسمه ورځ جوارو ته اوبه ورکول کيږي .

د جوارو حاصل راټولول وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې جوار پخه شو او د دانی رطوبت یی د 16% نه تر 30% پوری وي نو جوار پری کوو یا ریبوو . تر څو پوريږ څو ورځی جوار په پټي کی پریږدو . او وروسته جوار سپینوو او او بله اخیره تریشل کیږي .

پمبه Cotton

پمبه د پیدایښت له نظره ډیر پخوانی نبات دي چې 3500,B.C په مکسیکو کی موجوده وه په لاتیني ژبه کی ورته کاربس Carbasus وائي .

د پمبي کرنیزي عملي

1. د ځمکي اماده کول
2. د تخم انتخاب

تخم باید د امراضو څخه پاک وی او کله چې تخم کرو نو د کرلو څخه مخکې باید د 48 ساغتونو لپاره په اوبو کی واچول شي .

او بیا وروسته کیمیاوی درمل sarasan نوميږي تخم 1kgr سره 10kgr یو ځای شي د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی باید 60 نه تر 80cm پوريږ وي .

او د دوه بوټو ترمینځ واټن باید د 20 نه تر 30cm پوری وی . تخم باید 5cm ژور وکرل شي او 50-30kgseed/h اچول کیږي .

پمبې ته د اوبو ورکولو وختونه

په تودو سیمو کی پمبې ته هر 15 ورځو کی اوبه ورکول کیږي . او کله چې اوبه د کرلو نه وروسته ورکړل شي نو د پمبې ارتفاع باید 20cm ته ورسیږي نو خشاور ورکوو .

د پمبي اقتصادي ارزښت

پمبه د نړی پر مخ 56% الیاف تولیدوي . او 27% تیل تولیدوي او 40% پروتین لري چې د حیواناتو په ژوند کی ډیر غټ ارزښت لري .

د پمبه تولیدونکی هیوادونه

غبارت دی له شوري ، مکسیکو ، چین ، هند.افغانستان ،برازیل ، ترکیه سوډان ، مصر ، پاکستان ،

د هیواد په داخل کې د پمبي خوزې

1. بغلان ، کندز او تخار
2. سمنګان ، بلخ ، جوزجان او فاریاب
3. هرات او بادغیس
4. فرا ، هلمند ، ننګرهار او کندهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پمبې نباتي حصوصيات
د پمبې کورنۍ نوم مالوسيا Malvacee او علمي نوم ئې ګوسوپويم Gossypuim دي .
پنمبه په کرنيز حالت کې يو کلن نبات دي او کله څو کلن هم کيدلای شي . پمبه د خپلې ودې لپاره 25 څخه 40% پورې وده کوي .
او د ريښو سيستم ئې ټاپ روټ Top Root دي د پميې ارتفاع د 60 څخه تر 150cm پورې رسيږي .

د پمبې پاڼه او ګل

د پمبې پاڼه د پټيول petivl په ساخه کې له قاغدې سره وصل ده .
دوه زخې لري يو ئې اصلي زخه او بله ئې جانبي زخه ده د اصلي زخي څخه عير ګلي ساخه يا څانګې مينځ ته راځي او د جانبي ذخي څخه ئې ګل او ميوه لرونکي څانګې مينځ ته راځي .

د پمبې د ګل اضعاوي

1. کاليکس calyx
2. کورولا corola : کورولا د ګل د پاڼو څخه عبارت ده چې شمير يې 5 ته رسيږي .
3. سټمينټ stamenate : د ګل د تذکير د ساختمانونو څخه غبارت دی چې شمير ئې 90 نه تر 100 پورې رسيږي .
4. پيسټليټ pistillate : په دري برخو ويشل شوي او د ګل د تانبت ساختمان څخه عبارت دی .
   1. سټايل style
   2. سټيګما stigma
   3. اوري ovary

غنم wheat

غنم يو کرنيز نبات دی چې د نړۍ په مختلفو برخو کې کرل کيږي چې محصولات يې د انسانانو د غذا لپاره استعماليږي . يو کرنيز نبات چې مخکې وخشی وه .
او وروسته بيا د انسانانو په واسطه اصلاح شو په نړۍ کې د غنمو ټول توليد تقريباً 75% د ډوډۍ په خاطر مصرفيږي 15% د خپلو مصارفو او 10% بيرته د تخم لپاره مصرفيږي .
په نړۍ کې د غنمو توليدونکي هيوادونه
لاندې څو هيوادونه برازيل ، پيرو ، چيلي ، افعانستان ، ايران ، بنګله ديش ، ترکيه ، چين ، جاپان سوريه ، شوروي ، هند او داسې نور هيوادونه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نړۍ کې د غنمو صادرونکي هيوادونه
امريکا ، کاناډا ، استراليا او ارجنټاين څخه عبارت دي .

د غنمو تاريخچه

غنم د ډيرو پخوانيو زمانو څخه را په ديخوا کرل کيږي چې د انسانانو ، حيواناتو او مرغانو د عذا په توګه استعماليده . او تقريباً 12 زره کاله مخکې په مينځنيې ختيځ کې کرل کيده . او هيڅوک نه پوهيږي چې غنم کله او د چا له خوا کشف شوی دي .
او زموږ غقيده دا ده چې لومړی د ادم (ع) له پيژندل شوي لومړی غنم د يمر emmer په نوم ياديده او د ساينس پوهانو اصلی ځای مرکز دی سوريه او فلسطين ښوری .چه بيا وروسته دغو سيمو څخه بين النهرين او مصر ته راوړل شوی او بيا ايران ، افعانستان ، پاکستان او بله اخيره ټولې نړۍ ته انتقال شوی دي .

د غنمو اقتصادي اهميت

غنم د هغو نباتاتو له جملې څخه دی چې په نړۍ په پراخه پيمانه پيدا کيږي .
او ختا په وچو ځايونو کی هو کرل کيږي . په نړۍ کی د غنمو اقتصادي اهميت د توليد له نظره او هم د تغذيه له نظره د نورو کرنيزو محصولاتو په پر تله خورا زيات دي .
لومړي عذا د انسانانو لپاره تهيه کيږي دوهمه د خيواناتو لپاره او دريمه د مرعانو لپاره تهيه کيږي . او په صنعت کی ور څخه کار اخيستل کيږي .

د غنمو عذائي ارزښت

په نړۍ کی غنم د ډيرو پخوا زمانو او د ډيرو مصرفونکي کرنيزو نباتاتو له جملې څخه دي چه علتونه ئې په لاندې ډول دي .

1. د نورو عذائي موادو لړوالی يا نشتوالی .
2. د حمل او نقل اسانتياوي .
3. د غنمو کرلو امکان د نړۍ په زياتو برخو کی موجود دي .
4. په هره سيمه کی په ډيره اسانتيا سره د هغه څخه ډوډی او نور مروج خواړه تهيه کيدای شي .
5. د اوبو د کموالي په صورت کی هم کرل کيدای شي .
6. په اسانی سره کولای شو چې غنم د اوږدي مودې لپاره ستور کړو .
7. د مصرف په هره مرحله کی کيدای شي د ضرورت وړ مقدار ځينې راټول او مصرف شي .

د غنمو کرنيزي عملې

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. د تخم لپاره د ځمکې اماده کول .
2. د غنمو تخم باید د 2 نه تر 3 اینچو پورې ژور وکرل شي .غنم په دوه طریقو سره کرل کیږي . 1 د پاشان طریقه 2 د قطار طریقه ده .
3. د غنمو د کرلو وخت د غنمو په حاصل باندې زیاته اغیزې کوي .
4. د تخم کرلو اندازه په داخل د هیواد کی په یو جریب ځمکه کی 21kgr نه تر 35kgr پورې تخم اچول کیږي .
5. په غنمو کی د کیمیاوي سرو استعمال د تخم په اندازه یعنې - 35kgr urea/h 35kgr DAP/H .

د یو شمیر سبزیجاتو پیژندنه

دا چې افغانستان یو داسی هیواد دی چی تقریباً 85% وګړي په کرنه او مالداری بوخت دی خو د دې سره سره بیا هم موږ سبزیجات او علجات د نورو هیوادونو څخه واریدو د دې اساسی علت دا ده چې هغه کرنیز ماشین الات او پرمختللي ټیکنالوجي چې په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخلي زموږ د بزګرانو په واک نه شته او هغه اصلاح شوی تخمونه او کیمیاوي سرې چې په نورو هیوادونو کې ور څخه کار اخیستل کیږي . زموږ دولتی تخقیقاتی فارمونه او عام بزګران ور څخه بې برخي ده لکه څنګه چې د زراعت د تعریف څخه معلومیږي . چې هر هغه شی چی د حاصل د زیاتوالی سبب وګرځي د د زراعت په نوم سره یادیږي . هغه فکتورونه چی زموږ په واک کې نشته او که چیرې په دولت فارمونو کې وي خو مسلکي کسان نشته او که چیرې پیدا هم شي د خپل مسلک څخه به دومره لرې وي که پوښتنه ور څخه وکړي نو ځواب به در کړي چې دا موږ ډیر پخوا ویلی وه او اوس په خپل مسلک کی کار نه کوم دا چې زمږ هیواد یو زراعتی او کرنیز هیواد دي چې زیات سبزیجات ورکې کرل کیږي . چې یو څه یې تاسی ته معرفی کوو . دا هغه نباتات دی چی د پاڼو څخه په اومه او پاخه ډول استفاده کیږي .

پالک Spinach

علمی نوم ئې spinaci cleracea سپینسی کلروسیا دی او کورنی نوم ئې cheno podaceae چینو پوډ یسا پالک د (A.B.C) ویټامینونو درلودونکی دی خاورې p-h 6-8 وي د تخم شنه کیدل ئې 16C^{o} سانتی ګراډ درجو ته ضرورت شته . د پالکو اصلی ځای د اسیا جنوب او د افریقا شمال دی د پالکو حاصل د 45-50 ورځو نه تیر شي نو حاصل ئې راتولیګی څو ځلې حاصل راټولیګی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 5 نه تر 6kg پوری ده په سړو سیمو کی پالک په دوه وختونو کی کرل کیږي یو د سپرلی په لومړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

میاشت کی او بل د زمری په میاشت کی کی کرل کیږي . د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب کی 50kg urea یوریا ، 25 kg D.A.P استعمالیږي . او عضوي سرې هم استعمالولی شو په یو جریب ځمکه کې د حاصلاتو اندازه تقریباً 2000kg ده .

کاهو lettule

کاهو ډیر پخوانی نبات دی چی اصلی ځای مصر بنودل شوي . د کاهو نباتی حصوصیات : د کاهو علمی نوم laettuca sative لاتوکا ساتیو کورنی نوم ئې composite کمپوسټیا دي کاهو د یو شمیر ویټامینونو درلودونکی دی لکه B.C دی د خاوري ډول ئې P-H 6-8 ده کاهو د قطار په 8 شکل کرل کیږي او د قطارونو تر مینځ واټن یی باید 35-30cm پورې وي د بوټو ترمینځ واټن 20-15cm پورې وي . او په مسقیم ډول یی هم کرلی شو کاهو د 13-15 سانتی ګراډ درجو ته ضرورت لري . په سړو سیمو کی پسرلی او هم د منی په موسم کی کرل کیږي .

په یو جریب ځمکه کی د 450-500 ګرامه پوری تخم اچول کیږي د کیمیاوي سرې استعمال 60kg DAP/H او urea 50kg یوریا او عضوی سرې هم باید ورکړل شي . د یو هکتار ځمکی څخه کاهو د حاصل اندازه تقریباً 4000-3000 کیلو ګرامه پوری رسیږي

شلغم Turinp

انسانانو د ډیری مودی راپدی خوا شلغم د خپل لګښت لپاره کرل .

او د 4000 کلونو راهیسی ور څخه ګټه اخیستل کیږي . د پیداینت مرکز یی افغانستان بنودل شوي . تیپر یو کلن او دوه کلن نبات دی چی علمی نوم یی Brassica Rapa براسیکا رپا دي او کورنی نوم ئې Cruciferae کریوسفریا دی .

شلغم ډیر عذائي ارزښت لري لکه پروتین ، شحم ، منرالونه ، کاربوهایدریتونه لري . شلغم په دوه طریقو سره کرل کیږي اول پاشان طریقه او دوهمه د قطار طریقه . د لیکو تر مینځ واټن باید 40-20 سانتی متره او د بوټو تر مینځ فاصله باید 6-4 سانتی متره وي په ګرمو سیمو کی د میزان په میاشت کی کرل کیږي او هم ویټامین لری له A.B ویټامین دی په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه 1kg/j یو کیلو ګرام ده . او 30kg /j یوریا ، 30kg DAP/J او همدا رنګه باید حیوانی سرې هم ورکړو د حاصل اندازه یی تقریبا3000kg نه تر 7000kg پوری رسیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

سری ملی Small Radish

ملی سرخک د هغو بوټو او سبو څخه عبارت دی چی کرنه یی دومره ستونزی نه لري . د 4 نه تر 5 هفتو کی حاصل ورکوي .ئې Raphanus Sativus رپانیوز ساټویز دی دی او کورنۍ نوم Crufiferea کروفیفوریا دی د پیداینت اصلی ځای اسیا او اروپا دي یو کلن او دوه کلن نبات دی او په ملی سرخک کی ځینې ویټامینونه شته لکه : B_2-B_1 پروټین ، شخم او کاربوهایدریتونه ، اوسپنه ، کلیسم او داسې نور شته 16 درجو سانتی ګراډ ته ضرورت لري د قطارونو تر مینځ واټن یی 10 نه تر 15cm او د بوټو تر مینځ واټن یی 3 نه تر 4cm وي د تخم 2kg په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . کیمیاوي سرې 22kg Urea/j ، 25kg DAP/J او د حاصل اندازه د یو جریب څخه 1000kg پوری رسیږي .

پیاز Onion

پیاز د هغو سابو له ډلی څخه دی چی د Bulb بلب په شکل وده کوي دوی د سرې هوا په مقابل کی مقاومت کوي پیاز داسې یو نبات دی چی هم په حام ډول او هم په پاخه ډول خوړل کیږی . د پیازو علمی نوم Alluim cepa الیوم سیپا او د کورنی نوم یی liuaceae لیسواسیا دی.

زمونږ په هیواد کی دوه ډوله پیاز موجود دی یو نوش پیاز او بل ګنده پیاز دی . پیاز د سانتی ګراډ 13 نه تر 25 پوری ضرورت لري د پیازو تخم د ژمی په لومړی میاشت کی کرل کیږي او بیا اصلی ځای ته په حوت میاشت کی وړل کیږي . په پیازو کی b او c ویټامینونه شته ، پروټین ، شخم ، کلیسم ، کاربوهایدریتونه او نور مواد هم شامل دي .

د کیمیاوي سرو استعمال 61kg urea یوریا ، D.A.P 120kg او هم حیوانی سرې ور کی استعمالولی شو . د حاصلاتو اندازه د نوش پیازو 7000kg/j د یو جریب څخه د ګنده پیازو 3000kg/j څخه دی .

ګاذري carrots

ګاذري یو داسی نبات دی چی د ډیری پخوا زمانی راهیسی په اروپا او اسیا کی کرل کیږي ګاذري زیات عذائي مواد لري لکه : اوسپنه ، کلیسم ، فاسفورس او ځینی ویټامینونه لکه : E . B . C. B_2 شامل دی په افعانستان کی دوه قسمه ګاذري کرل کیږي .

A. رنګینی سری ګاذري Anthoegan

B. زیر مغزی ګاذری Anthoeyan

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیمیاوي سرو استعمال د 40 نه تر 45kg پورې یوریا Urea ، او د 30 نه تر 35kg DAP او 30 نه تر 45kg پورې K_2SO_4 په یو هکتار ځمکه کې اچول کیږي .
ګاذرې د پاشان او هم د قطار په شکل کرل کیږي .
د قطارونو تر مینځ واټن یې 35 نه تر 40cm او د بوټو ترمینځ واټن باید 8 نه تر 10cm پورې وي .
په یو هکتار ځمکه کې د 5 نه تر 6kg پورې تخم اچول کیږي او تخم باید د 4cm ژور وکرل شي . د ګازو لپاره د خرارت درجه د 16 نه تر 22 سانتی ګراډ پورې ده .
او د یو هکتار څخه د حاصل اندازه 6000 نه تر 8000kg پورې ده .

لیرو یا پینډی okra

د لیرو علمی نوم Hibisucs Eseulentus هیبوشس اسکلنتس او کورنۍ نوم یې Malvaceae مالوسیا دی پینډی یوه داسی سبزی ده چې په تودو او نیمه تودو سیمو کې کرل کیږي په پینډي کی زیات ویټامینونه او پروټین شامل دی .
د بینډیو د تخم شنه کیدو لپاره 20 سانتی ګراډ ته ضرورت دي په تودو سیمو کې د حوت په میاشت کی کرل کیږي . په یو جریب ځمکه کی د تخم اندازه د 2 نه تر 3kg پورې رسیږي
د کیمیاوي سرو اندازه یی په یو جریب ځمکه کی 45kg urea یوریا او 35kg DAP ښودل شوی ده . پینډی د پاشان په طریقه او هم د قطارونو په طریقه کرل کیږي .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن یی د 45 نه تر 60cm پورې او د بوټو تر مینځ واټن یی 25 نه تر 30cm پورې رسیږي . د حاصل اندازه یی په یو جریب ځمکه کی د 2000 نه تر 3000kg پورې ده .

مرچک peaper

د مرچکو علمی نوم capsicum ammaum کاپسیکوم امایوم دی او د کورنۍ نوم یی solanaceae سولانسیا دی مرچ زموږ د هیواد په اکثرا سیمو کی کرل کیږي .
اکثرا خلک مرچ په خام ، پاخه او وچ ډول استعمالوي . مرچ زیات عذائي ارزښت لري .
لکه : کلیسم ، شحم ، پروټین ، منرالونه ، ویټامینونه ، فاسفورس او داسی نور شامل دي .
د مرچو اصلي ځای امریکا ښودل شوی . چې بیا وروسته ټولی نړی ته خپور شو د یو هکتار ځمکی څخه د 2000 نه تر 3000kg پورې حاصل لاسته راځي . مرچ په 13 سانتی ګراډ درجو ته ضرورت لري د مرچو تخم اول په قوره کی کرل کیږي او وروسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصلی ځای ته وړل کیږي د یو جریب ځمکه لپاره د 200 نه تر 500kg ګرامه تخم اچول کیږي . او په یو جریب ځمکه کی د بزعلیو شمیر د 9000 نه تر 9500 اټکل شوي دي .
په یو هکتار ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 45kg پوتاشم سلفیت ، 60kg فاسفورس او نایتروجن سرې استعمالولی شو او تقریباً 200 tan حیوانی سرې هم اچولی شوو.

رومی بانجان Tomatoes

د رومی بانجان علمی نوم lyco persicon – escolentum لیکو پرسیکون اسکلنتوم او کورنۍ نوم یې solanceae سولانسیا .
رومی بانجان اصلی سرچینه د جنوبی امریکا څخه اخلي ځکه چې زیات ډولونه یې په پیرو ، چیلی او اکودور کی موندل کیږي . په رومی بانجانو کی زیات شمیر عذائي مواد شته . لکه : قندونه ، غضوي اسیدونه ، شخم ، سلولوز او مختلف ویټامینونه شامل دي لکه : B_6 . B_1 . B_2 . A او داسی نور شامل دی . د رومی بانجانو په کرونده کی د حیوانی سری او هم کیمیاوي سری استعمالیږي . لکه فاسفورس ، نایتروجن او پوتاشم سری اچوي نو 35kg نه تر 100kg urea/j او DAP/J ده او په یو جریب ځمکه کی 2150 بوټي کرل کیږي د دوو قطارونو تر مینځ واټن 70 سانتی متره او د دوو بوټو ترمینځ واټن 30 سانتی متره ښودل شوي دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 150kg ښودل شویده .
او د یو جریب ځمکه د حاصل اندازه په افعانستان کی 500 نه تر 1200kg ښودل شوي ده

تور بانجان Bgg plant

علمی نوم یی solanium melongena سولانوم ملنګان دی او کورنۍ نوم یی solanaceae سولانسیا دی . تور بانجان د هغو سبزیجاتو څخه شمیرل کیږي چې د هندوستان د شمالی سیمو څخه سرچینه اخلي . تور بانجان ځیني عذائي مواد لری لکه :
پروټین ، غوړ ، اوبه ، کابوهایدریتونه او د A.B ویټامینونه پکی شامل دی .
د بوټی د ودي لپاره مناسبه تودوخه 27 نه تر 30 سانتی ګراډ ښودل شوي په 75 ورځو کی میوه پخیږي . په یو هکتار ځمکه کی 2 نه تر 3tan حیوانی سرې اچول کیږي .
120kg urea ، 60kg فاسفورس او 45kg پوتاشیم ، DAP 40kg سری استعمالیږی .
د دوه قطارونو تر مینځ واټن 70 نه تر 80 سانتی متره او د دوه بوټو تر مینځ واټن 25 نه تر 30 سانتی متره ښودل شویدي . د یو جریب ځمکه لپاره 200 نه تر 500 ښودل شوی او د یو هکتار ځمکی څخه د حاصلاتو اندازه 2300 نه تر 4000kg ښودل شوي ده .

بادرنګ Cucumber

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمی نوم ئې cucumis sativus دی کورنۍ نوم یې Cucurbatceae کوکربتاسیا دي . بادرنګ د هند څخه سرچینه اخلي د هغو نباتاتو څخه شمیرل کیږي چې په تودوخه کی کرل کیږي . ځینی ډولونه شته چې د 40 نه تر 50 ورځو کی میوه نیسي . د بادرنګو حاصلات حورا زیات وی په یو هکتار ځمکه کی د 12 نه تر 17 tan ښودل شوي دي د تخم شنه کیدل یی د 12 نه تر 13 سانتی ګراډ خرارت ته ضرورت لري په هر جریب ځمکه کی د کیمیاوي سرو اندازه 20kg یوریا او D.A.P 40kg اچول کیږي .

هینوانه Watermelon

علمی نوم یی lanatus لانتز او کورنۍ نوم یی cucurbitaceae کوکربیتاسیا دي هینداونې اصلی ځای هند ، چین او افریقا ښودل شوی دي . په هیندوانه کی ځینی ویټامینونه شامل دي لکه A.B.C د هیندوانی وزن د 14 نه تر 25kg پوری رسیږي د تخم شنه کیدو لپاره 25 درجو سانتی ګراډ ته ضرورت لري .
د 80 نه تر 120 ورځو پوری ور څخه حاصل لاسته راځي . د قطارونو تر مینځ واټن یی د 2 نه تر 3m اود بوټو تر مینځ واټن یی 90 نه تر 100cm پوري دي د یو جریب ځمکی لپاره د تخم اندازه 700gr ښودل شوي د کیمیاوي سرو استعمال 20kgیوریا ، DAP 40kg ښودل شوي د حاصل اندازه د یو جریب ځمکی څخه د 9نه تر 11tan ښودل شوي ده .

ګلپی Guliflomex

علمی نوم یی Breassica – oleraceae براسیکا اولرسیا دی کورنی نوم یی Gueiferae ګوسفریا دي ګلپی یو ډیر پخوانی نبات دی چی سرچینه د انګلیستان څخه اخلي . څرنګه چی د ګلپی بوټی یو زیات شمیر مهم مواد لري لکه : ویټامینونه ، پروټین او کاربوهایدریتونه له همدی کبله د نړي په زیاتو هیوادونو کی کرل کیږي د ګلپي د فصل موده 90 نه تر 100 ورځي په برګ کې نیسی او خپل حاصل ورکوي ګلپی دوه کلن نبات دي د یو جریب ځمکی لپاره په قوره کی د 80 نه تر 100gr پوری تخم اچول کیږي د ګلپی لپاره کیمیاوي سری 40kg یوریا ، DAP 50kg او 5 tan حیوانی سرې په یو جریب ځمکه کی اچول کیږي . د حاصل اندازه یی تقریباً 2300kg ښودل شوی ده په یو جریب کی د ګلپی کرنیزي عملي د دوه بوټو تر مینځ واټن 8 سانتی متره او د دوه قطارونو تر مینځ واټن 40 نه تر 90سانتی متره وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

****

Zakria .net

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library